

1.
INTRODUCERE:
APROXIMĂRI ȘI PROBLEMATIZĂRI ALE
COMUNITĂȚILOR AMERICANE

Volumul de față cuprinde o colecție de studii dedicate explorării formelor culturale, evoluțiilor sociale și rolurilor politice ale comunităților americane. Perspectiva este istorică, critică și local-structural-globală, în sensul în care chestionează formarea și expresiile cultural-politice ale comunităților, în cadrul unor regimuri și regiuni specifice, caracterizate de trăsături etnico-sociale, structuri de putere, modele de dezvoltare și interacționare particulare. Problematika „specificității” unor comunități anume se va intersecta, astfel, inerent, cu aspecte precum rasa, etnicitatea, clasa, identitatea, imigrația, capitalismul, urbanizarea, segregarea, sclavia, revivalismul comunitar, transnaționalismul sau globalizarea. Prin aceasta, studiul nostru va căuta să ofere o panoramă amplă și o abordare complexă a comunităților, privite în diversitatea formelor sale de configurare și activitate comunitară, în principal la nivelul geografiei social-politice a Statelor Unite, dar și a câtorva zone de interferență continentală și extracontinentală, cu America Latină și spațiul transatlantic european.

America a fost creată de comunități (exploratori, congregații, imigranți, sclavi) și se exprimă încă prin culturi comunitare (mai

evident: comunități etnice și subculturi urbane). Americanii sunt însă puțin legați de originile (sau „rădăcinile”) lor; de aceea, orice proiectare a unei „comunități”, în sensul de (re)găsire a unor trăsături comune, presupune un efort conștient și, deci, relevant. Dacă vorbim despre „comunitatea etnică”, acest efort se exprimă fie ca o acțiune îndreptată înspre căutarea originii (exprimată prin interesul față de cultura și țara de origine a imigranților care se află la baza familiei), fie prin relevarea unor trăsături sau toposuri specific etnice și construirea legăturilor intra-comunitare ca participare identitară. *Comunitatea* nu este, așadar, un dat în societatea și cultura americană, ci un efort construit deliberat înspre găsirea și menținerea ei. Această particularitate o face, desigur, mai relevantă decât în cazul altor culturi.

Putem observa cum, contrastiv, în Europa, atât majoritarii, cât și minoritarii trăitori în diverse state europene, posedă deja un dat comunitar, în acest sens național sau etnic. În America, identitatea etnică nu decurge din cetățenie (nu există etnia „americană”, sau dacă ea este afirmată, rar, acest lucru presupune o explicitare și, deci, o construcție suplimentară), și nu este nici evidentă (faptul că un strămoș a emigrat acum trei generații în America dintr-o anumită țară nu se traduce într-o etnie „alocată” automat urmașului), ci o construcție socio-cultural-politică, o „creație americană”. „Datul” pentru americani este individual; abia când individul, prin efortul de depășire a condiției și opțiunii individualiste, participă comunitar, acesta interferează profund cu mecanismele societății, culturii și politicii americane, de care are nevoie în această construcție.

Astfel, putem afirma că o modalitate potrivită de „a înțelege mai bine” *America* o constituie studiul comunităților care o compun, a efortului specific de identificare și participare comunitară, respectiv a formelor expresive pe care acestea le dezvoltă, ca grupuri care „activează” în America. Devine, astfel, important nu doar

studiul exterior al comunităților din America, ci și înțelegerea logicilor și practicilor comunităților care o animă social, cultural și politic; mai exact, felul în care comunitățile dezvoltă „opțiunea comunitară”, își înțeleg și articulează (exprimă, negociază, modifică) propria lor situație în societatea americană.

Metodologic vorbind, această observație ridică întrebări nu doar privind dificultatea „situării” unor comunități mobile, fluide, sau definibile uneori prin caracteristici non-spațiale, dar și privind modul în care putem efectiv studia aceste comunități („de la distanță”, din Estul Europei): doar prin ceea ce citim despre ele?, sau, dimpotrivă, prin contact direct, și viețuire pentru o perioadă de timp, la modul antropologic, în mijlocul unor comunități?; respectiv, corela ceea ce aflăm despre ele cu evoluții mai ample ale unor fenomene ce se desfășoară la nivel istoric, geopolitic sau socio-cultural global, dincolo de delimitarea unor structuri și ritualuri comunitare locale sau strict „etnice” și, desigur, dincolo de opiniile personale, subiective față de temă.

Referitor la acest ultim aspect, *nu* considerăm *forma socială comunitară* ca fiind „superioară”, „mai autentică” cultural sau „mai eficientă” politic decât cea individuală. Intenționăm doar să investigăm câteva formațiuni și apeluri comunitare reprezentative pentru America de ieri și de azi, și să decelăm acele conținuturi istorice, sociale, administrativ-politice, ideologice, practice, strategice și de răspuns societal care o fac relevantă pentru înțelegerea în profunzime, respectiv la modul critic a Americii.

*

Am început studiul comunităților americane în urmă cu mai bine de un deceniu, printr-un stagiu în Statele Unite de 3 ani, între 2006-2008 (în total, circa 22 de luni), experiență reflectată în

redactarea unui capitol în teza de doctorat și în cursurile ținute la Universitatea Babeș-Bolyai, la proaspăt-înființatul departament de Studii Americane, ca lector, după întoarcerea acasă.¹ Cercetările mele din America, au adoptat în principal o perspectivă antropologică – un domeniu în care îmi pregătisem masteratul și pe care îl ilustram teoretic și prin exemplificarea unor cercetări critice, de profesionalizare a disciplinei și de teren, și în lucrarea de doctorat.² Diferit față de modul în care, tradițional, în spațiul academic românesc a fost înțeleasă „etnografia”, ca studiu al propriului popor sau ca descrierea a satului *românesc (comunitate rurală)*, exemplificam, reflectam și teoretizam în capitolul citat modalitatea antropologică de a desfășura teren, a descrie și înțelege o cultură străină, ca etnografiere a unor *comunități americane urbane*: comunitatea micului oraș Bluffton din Carolina de Sud, unde am locuit și câteva comunități etnice și profesionale pe care le-am putut observa îndeaproape. Acest demers a fost facilitat de locuirea pentru o perioadă de timp suficient de lungă în societatea americană, respectiv de interacțiunile frecvente cu modalitățile de organizare comunitară (de la nivelul localității și al cartierelor rezidențiale până la grupuri definite socio-cultural), respectiv, la nivelul interacțiunilor umane, cu persoane care aparțineau acestor structuri și relații comunitare. Astfel, studiul a adoptat conștient o formă de cercetare

¹Șederea în Statele Unite mi-a fost facilitată prin programul Foreign Academic and Cultural Exchange Services (FACES). Programul nu mi-a impus vreo obligație contractuală (nu s-a desfășurat în cadrul unui proiect de cercetare), astfel încât, mi-am putut dedica timp studiului unor teme liber alese.

² Lucrarea de doctorat, intitulată *Noile teorii etnografice și conceptul de descriere a culturii* (Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2008) cuprinde în partea a III-a capitolul „Descrierea practicilor culturale dintr-o cultură străină”, ilustrat cu fragmente din etnografiile redactate pe urma cercetării americane: „Dezvoltare comunitară și practici de consum cultural în Bluffton” și „O etnografie într-o cultură străină. Contribuții și ilustrări din perspectiva noilor teorii etnografice” (pp. 333-347).